

11. Романські, германські та інші мови і література

Горшкова Аліса Ігорівна

аспірантка 2 року навчання

спеціальності 10.02.04 Германські мови (англійська мова)

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

МІФОПОЕТИКА АВСТРАЛІЙСЬКИХ АНГЛОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ

Світобачення людини та її емоційне сприйняття дійсності знаходить відображення у культурі та творчості. Невід'ємним елементом у такому сенсі постає мова. Головним інструментом для вираження ставлення людини до середовища у мові є слово. На думку багатьох лінгвістів слово, виконуючи основну функцію – номінація предметів, вміщує інші позамовні значення, які розглядаються важливими для адекватного сприйняття тексту (Л.Г. Бабенко, В.В. Ощепкова, А. Тарський, та ін.). Слово може виявляти зв'язок мови та мислення, мови та позамовної діяльності, мови та відповідної культури. Ваговим виступає елемент, пов'язаний із культурою та історією носіїв відповідної мови. Такий елемент був названий лінгвістами «країнознавчий культурний компонент» [4, с. 145]. Тому для кваліфікованого аналізу аутентичного тексту необхідне знання екстралінгвістичних факторів – історія країни, культурне розвинення країни, літературна спадщина та міфічна символіка.

Кінець ХХ століття у світовій культурі ознаменувався відновленням інтересу до міфу. Почастішали спроби за допомогою міфу усвідомити кризові явища життя і створити нову модель світу, яка б відповідала сучасності. Актуальність роботи зумовлена загальним спрямуванням інтересу філологів до пошуку архетипних начал в художній творчості й появою новаторської,

постмодерністської міфопоетики, дослідження якої активно реалізується у філологічних науках з позицій когнітивного підходу.

У центрі нашого дослідження стоїть проблема класифікації архетипних образів, представлених у художній прозі австралійських письменників. Різними дослідниками розглядалось питання особливості міфопоетичної картини світу і проблем її реконструкції. Ця тема особливо характерна для робіт "міфологів": Ю.М. Лотмана, В.Н. Топорова, А.С. Колесник, та ін. Так чи інакше, вона зачіпається в більшості філософських концепцій міфу (наприклад, у К.Г. Юнга Р. Барта, Я.Е. Голосовкера, Е. Кассіра, К. Леві-Стросса, Б. Малиновського, М. Еліаде, та ін.). Під впливом положень Р. Барта про міф проводяться дослідження побуту, повсякденності, ідеології [3, с. 300]. Міф використовують для аналізу та інших окремих явищ культури (С. Бойм, А. Раппопорт, А. Еткінд). У сучасних дослідженнях українських лінгвістів розкриваються проблеми міфопоетики, в яких міфологічний простір розглядається як форма організації лінгвокультурної інформації (А.С. Колесник).

Когнітивна лінгвістика дозволяє побачити у міфі складний і багатозначний феномен, що має безліч трактовок. Міфом у різних випадках називають: 1) прадавнє уявлення про світ, результат його освоєння; 2) прадавні міфи-образи, що використовуються у мистецтві; 3) відносно сталі стереотипи масової буденної свідомості; 4) пропагандистські та ідеологічні кліше, які цілеспрямовано формують суспільну свідомість [5, с. 14].

Міфопоетика вивчає способи художнього освоєння та трансформації міфу, міфологічних образів і мотивів, розглядає різні принципи введення архаїко-міфологічних елементів в текст, їх функціонування в творчості різних художників [2, с. 9]. Ми досліджуємо міфопоетику як сукупність етно-архетипних словесних образів.

Представники літературознавчого напрямку визначили шляхи вивчення прояву архетипів в міфології, фольклорі, релігійних писаннях і художній літературі, окресливши коло найбільш поширених архетипних тем, сюжетів, персонажів символів і давши поштовх до вивчення архетипу як явища

пізнавальної і лінгвокреативної діяльності людини. Тому предметом дослідження архетипів в лінгвістичному ракурсі стали способи їх словесного оформлення в художніх текстах, лінгвокогнітивні механізми їх втілення в літературі.

У контексті роботи ми слідом за Л.І. Белеховою розрізняємо поняття "архетип" і "архетипний словесний образ". Архетип, вірніше, окремі його імплікативні ознаки служать основою будь-якого словесного образу, це його внутрішня форма за А.А. Потебнею. Архетипні словесні образи відображають фрагменти міфопоетичної картини світу. і класифікуються на образи-сюжети і образи-символи, в яких шляхом наративного картування втілюються міфологічні, біблійні та фольклорні знання про світ [1, с. 191].

Однією з характерних рис сучасної літератури є «неоміфологія», яка стала «третьою хвилею» міфопоетичного мислення в літературі (після античності і романтизму / символізму) ХХ століття. Художній текст ХХ століття сам починає уподібнюватись до міфу за своєю структурою. Міф і реальність стали рівноправними складовими художнього постмодерністського твору. Енциклопедія літературних напрямків і течій подає повний список рис постмодернізму. В рамках теми дослідження варто зробити акцент на окремих характеристиках, сюди віднесемо: культ незалежної особистості; тяжіння до архаїки, міфу, колективного несвідомого; прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (іноді полярно протилежні), що стосуються багатьох людей, націй, культур, релігій; сюжети творів – це легко замасковані алюзії на відомі сюжети літератури попередніх епох [5, с. 14].

У зв'язку з виходом на арену світової культури мистецтва несвропейських народів, значно розширюється коло міфів і міфологій, на які орієнтуються художники [5, с. 15]. Однією із значних культурних тенденцій рубежу ХХ-ХХІ ст. стає повсюдна реактуалізація етнічності. Національне мистецтво, включилося в процес етнокультурної рефлексії, активно виробляє нові форми і створює нові міфи. Такою постає сучасна австралійська література.

Кім Уілкінс у статті “The League of Australian Women Fantasy Writers: A Short History” досліджує етапи розвитку австралійської літератури в жанрі фентезі. Автор зазначає, що саме наприкінці 1990-х років відбувається період посилення транснаціональної активності книжкового ринку і австралійська література в жанрі фентезі починає отримувати надзвичайну популярність.

У 1995 році австралійським видавництвом “Voyager” було опубліковано знаковий роман Сари Дуглас "Battleaxe" (опублікований в США як “The Wayfarer Redemption”), який став бестселером на ряді територій, включаючи США. Цей успіх дав поштовх до виходу в світ неймовірної кількості літературних творів у жанрі фентезі. Почали публікувати твори багатьох письменників, велика частина з яких була жінками: Труді Канаван, Дженніфер Фаллон, Карен Міллер. Сучасними популярними авторками бестселерів в Австралії є Кейт Форсайт, Сесілія Дарт-Торнтон, Джульєт Марільєр.

Географічне розташування Австралії в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні принесло істотний вплив на сучасну літературу фентезі, яка черпає своє натхнення в азіатській міфології, Яскравим прикладом є роман Ліан Херн “Across the Nightingale Floor” і його сіквели, події яких відбуваються у фантастичному світі феодальної Японії [8].

Особливу увагу привертає до себе творчість письменниці Джулієт Марільєр, яка є авторкою численних циклів романів у жанрі історичного фентезі, дії яких відбуваються у часи прадавньої героїчної Ірландії, коли на її землях проживали племена кельтів. Постмодерністські художні тексти її авторства яскраво відображають міфологічну свідомість давнього народу, і слугують матеріалом дослідження. Так, романи “Heir of Sevenwaters” і “Heart’s Blood” яскраво ілюструють універсальний архетипний образ Героїні, яка має віднайти свою силу і самоцінність під час свого героїчного протистояння силам зла. Це образи Clodagh (“Heir of Sevenwaters”) і Caitrin (“Heart’s Blood”) [7].

Як вже зазначалося, К. Юнг дав назву основним архетипам або, як він сам висловився, образам, в яких архетипна реальність себе проявляє, серед них: Персона, Тінь, Мудрець, Аніма, Анімус, Немовля, Мати, Самість, Герой,

Трансформація і деякі інші. Для проведення нашого дослідження одним з ключових архетипів в системі К. Юнга, може бути названий архетип Героя, що розглядався як символ духовного росту, розвитку свідомості, руху в пошуках ідеалу або своєї цілісності. Цей шлях в культурі часто представлений як шлях самопізнання, пошуку сенсу життя, свого місця в цьому світі, а також можливість реалізувати закладений в людині потенціал і силу. Як наслідок, архетип Героя часто виявляється символічно пов'язаним з сюжетами подорожі, боротьби, подолання перешкод і всім тим, що символізує рух від сил Хаосу до сил Логосу або гармонії [6, с. 72]. Як правило, він також висловлює моральний символ ідеального або вищої істоти, уособлює сили добра, справедливості, краси і т.ін. і має цілу галерею реальних і вигаданих образів у світовій культурі. При такому підході архетип Героя стає одним з центральних і безпосередньо виражає те, що К. Юнг називав процесом «індивідуації», тобто поетапним розвитком особистості: «Цей процес відповідає природному ходу життя, за час якого індивід стає тим, ким він уже завжди був» [6, с. 71].

На окрему увагу заслуговує виділений К. Юнгом архетип Самості, який тісно пов'язаний із архетипом Героя. К. Юнг зазначав, що почуття цілісності з самого початку вже присутнє в кожній людині і «з Самості, що охоплює всю психіку, виникає індивідуальна самосвідомість, формуючись по мірі зростання особистості» [6, с. 73]. В термінах Юнганського підходу архетип Самості може бути описаний як фінал або межа духовного розвитку людини, як реалізація певної мети в процесі росту свідомості (індивідуації) [6, с. 71]. Саме процес віднаходження Самості і є основоположною лінією життя головних героїнь романів. Clodagh (“Heir of Sevenwaters”) на початку свого героїчного шляху сприймається нами як «домашній» тип жінки, яка з найменшою вірогідністю може відважитися на героїчний подвиг, що буде коштувати їй сильного хвилювання і сил. Однак, після викрадення її молодшого брата, вона відчуває свій обов'язок відправитися на пошуки, щоб врятувати його від магічних сил.

Таким чином, для сучасної трансформованої міфопоетичної картини світу характерним є використання універсальних загальнозрозумілих архетипних

образів і тем. В ході дослідження художніх текстів австралійської письменниці Джульет Марільєр було виявлено архетипний образ Героїні і пов'язаної з ним архетипної теми віднаходження внутрішньої вродженої цілісності, Самості.

«Список використаних джерел»:

1. Белєхова Л.І. Лінгвокогнітивні механізми формування словесного поетичного образу (на матеріалі американської поезії). Науковий Вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету. Серія: Філологія, педагогіка і психологія. Вип. 3. К. : Видавничий центр КДЛУ, 2000. С. 189 – 196.
2. Беликова Е.В. Мифопоэтика романа Г. Мелвилла "Моби Дик, или Белый Кит: автореф. дис. к. филол. наук, 2004. Омськ : ОГПУ, 2004. 235 с.
3. Коновалова Ж.Ф. О теории Р.Барта и практике советской мифологии: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. С. 300 – 301. <http://anthropology.ru/ru/text/konovalova-zhf/o-teorii-rbarta-i-praktike-sovetskoj-mifologii> (дата звернення: 27.04.2018).
4. Ощепкова В.В. О национально-культурном своеобразии лексики австралийского варианта английского языка. Лингвистика и преподавание языка: сб. науч. статей. М. : МОПИ, 2008. С. 136–147.
5. Пивоев В.М. Мифологическое сознание как способ освоения мира / В.М. Пивоев. – Петрозаводск: Карелия 1991. С. 14 – 15.
6. Юнг К.Г. Психология архетипа ребёнка. Структура психики и процесс индивидуации / Юнг К.Г. М., 1996. С. 71 – 73.
7. Forsyth, Kate BOOK REVIEW: The Shadowfell Trilogy by Juliet Marillier <http://www.kateforsyth.com.au/kates-blog/book-review-the-shadowfell-trilogy-by-juliet-marillier>
8. Wilkins K. The League of Australian Women Fantasy Writers: A Short History Режим доступу: <http://www.unboundworlds.com/2018/02/the-league-of-australian-women-fantasy-writers-a-short-history/> (дата звернення: 26.04.2018).